

Josef Šourek:

***Poa crassipes* Domin sp. n. a *Poa pratensis* L.
ssp. *eupratensis* Hayek var. *corcontica* Domin var. n.**

I. — Při společné exkursi s JUDr. V. Skřivánkem z Vyškova a dr. Fr. Šmardou z Kuřimi sbíral jsem dne 24. května 1947 na záp. Slovensku na vápencovém pohoří zvaném „Vršatec“ či „Podhradské skály“ nad obcí Vršatecké Podhradie (spec. mapa 4360) nápadný typ lipnice, kterou jsem uložil s předběžným určením *Poa alpina* L. pod exs. no. 5128. Roste místně dosti hojně v řídkém borovém lesíku se západní expozicí při vozové cestě západně od sedlové kóty 737 spolu s místně hojným *Ranunculus oreophilus* M. B. Rozšíření této lipnice jinde na Vršatci jsem zatím nesledoval.

Tuto lipnici jsem zaslal spolu s mnohými jinými kritickými druhy roku 1950 k revisi univ. prof. dr. K. Dominovi, který ji popsal jako nový druh *Poa crassipes*. K mému revisnímu archu připojil vlastnoručně psaný latinský popis a český dodatek ve formě předběžného sdělení pro uveřejnění, k němuž nedošlo. Za života Dominova neměl jsem důvodů dotazovati se po osudu onoho článku tím spíše, že brzo nato Domin těžce onemocněl. Originál článku leží jistě v rukopisech připravované jím Velké květeny ČSR a tím mimo možnost praktického použití. Po Dominově úmrtí (10. 6. 1953) považuji však za svoji povinnost uveřejnit toto jeho předběžné sdělení a činím tak teprve nyní (1957) se záměrným opožděním. Článek zní:

Poa crassipes m.

Stirps singularis pulchra et amoena, characteribus pluribus ad gregem *Poae alpinae*, *P. bulbosae*, *P. badensis*, *P. pseudoconcinnae* etc. pertinens, sed stirps propria et species (microspecies) sui juris localis esse videtur. Planta perennis, rhizomate incrassato duriusculo, potius cylindrico et plus minusve curvato, non exacte bulbiformi, interdum intertexto et caespitum dilatatam magnam, laxam usque subcompactam efformante. Culmi (panicula inclusa) humiles, circa 10—15 cm alti, graciles, distantim foliati, sed folia culmea superiora et summa radicalibus conspicue breviora et minora. Folia radicalia et culmea inferiora glaucescentia, mollia, plana, saltem 2 mm lata, tenuiter marginata. Panicula pyramidalis-ovata, flavida, subluceida, circa 3—4 cm longa et 3 cm lata, laxa, expansa (nec contracta); spiculae circa 5 florum, glumae glutinaeque tenuiter membranaceae, late ovatae.

Habitat in Slovakia occidentali in jugo saxoso Podhradské skály (Vršatec) dicto, in pineto prope cotam 737 m, ubi eam Cl. Josef Šourek 24. V. 1947 detexit et mihi mense Majo 1950 misit/herb. n. 5128). Crescit statione indicata una cum *Ranunculo oreophilo*.*

* Překlad latinské diagnózy: Lipnice zvlášť pěkná a vzhledná, mnohými znaky náležející do skupiny *P. alpina*, *P. bulbosa*, *P. badensis*, *P. pseudoconcinna* atd., ale typ zcela samostatný, jež podle místních znalostí zdá se býti druhem (microspecies). Rostlina vytrvalá, oddenky ztlustlé, tuhé, téměř válcovité a ± zakřivené, nezřetelně cibulkaté, mezi sebou navzájem spletené a tvořící řídké, velké, až poněkud kompaktní trsy. Stébbla (včetně lat) nízká, 10—15 cm vysoká, štíhlá, oddáleně listnatá, ale listy nejvyšší a všechny přizemní zřetelně kratší a menší. Listy přizemní a dolní lodyžní nasivělé, měkké, ploché, aspoň 2 mm široké, tenče lemované. Lata Jehlanovitě-vejčitá, žlutavá, trochu lesklá, asi 3—4 cm dlouhá a asi 3 cm široká, řídká, rozvěvená (nikoliv stažená), klásky asi 5květé, pluchy a plůšky tenče blanité, široce vejčité.

Tato pěkná lipnice, kterou sběratel označil jako *Poa alpina*, jeví sice blízké vztahy k tomuto druhu, ale také k jiným příbuzným druhům, z nichž jsem některé shora označil, ale vyznačuje se takovou kombinací nápadných znaků, že se jeví jako výrazný a osobitý typ. Je pravda, že j e d n o t l i v é znaky tohoto typu jsou známy také u jiných druhů této skupiny, ale jejich sdružení obdobné jako u naší *Poa crassipes* není mi u žádného z těchto plemen, ras a odrůd známo. Víme však, že *Poa alpina* (a obdobně i *P. bulbosa* a *P. badensis*) není jednotný a ostře ohraničený druh, nýbrž skupina drobnějších druhů, které nejsou dosud ani dostatečně prozkoumány. Některé z těchto druhů, zejména *Poa bulbosa* a *P. alpina* jsou velmi náchylné k viviparii, jiné však nikoliv a k těm patří i nová *P. crassipes*. Třeba poukázat i na to, že viviparie není jen náhodným a systematicky bezvýznamným znakem. Pokusné kultury ukázaly (a také pozorování v přírodě to potvrzuje), že tato vlastnost je alespoň do jisté míry (až do 90 %) stálá a dědičná.

O proměnlivosti *Poa alpina* psal r. 1933 A. B e c h e r e r. Také jinak byl tento druh předmětem mnohých studií, ale jeho třídění v nejširším rozsahu není dosud uspokojivé. Různé odchylky hodnotí se totiž velmi nestejně (viz např. *Poa minor*) a co jeden autor má za dobrý druh, je v očích druhého jen podřadná odrůda nebo forma. Subsp. *pseudoconcina* (A s c h e r s et G r ä b n.) má čepele nitkovitě štětinaté, var. *flavescens* R e h b. má klásky žlutavé nebo zelenavé a vzrůst nízký. Cibulkovitě ztlustění není jen znakem *P. bulbosa*, nýbrž vyskytuje se také u *P. alpina* var. *frigida* G a u d. a u našeho druhu v poněkud jiné podobě. *P. bulbosa* ssp. *eragrostoides* (B o r b.) má klásky veliké, 9květé, zelené, ale laty husté, stébla vyšší až 3 dm, atd.

Šťastný nález Šourkův ukazuje, že i naše vlast má pozoruhodné typy lipnic z této skupiny, která se řadí k těm, které popsali už dříve S c h u r, P o d p ě r a a jiní. Právě bohatá náplň forem vedla mne k uveřejnění této předběžné zprávy, kterou doplní podrobný popis a rozbor příbuzných druhů a forem.

K této předběžné zprávě Dominově dodávám:

Položku *Poa carassipes*, kterou jsem předložil Dominovi pod exs. no. 5128 je nutno považovat za standard druhu. Poněvadž je tě. nedostupná, nahrazuje ji položka uložená v mém herbáři pod týmž evid. číslem (parastandard). Mimoto jsem zaslal několik rostlin z téže lokality dne 12. května 1952 (spolu s mnohými jinými druhy trav) Botanickému ústavu Karlovy university rovněž pod exs. no. 5128 s pouhým označením „*Poa sp.!!!*“; revisní arch mně byl vrácen 27. 9. 1953 a v něm tato lipnice určena dr. V. J i r á s k e m jako *Poa alpina*, což se kryje s mým původním určením a je jistě zhruba správné, neboť nelze ani od odborníků požadovati, aby ad hoc určovali floristům kritické typy s přesností do nejnižších taxonů. Tato práce je časově nákladná, vyžaduje soustředění a jistý monografický základ a ten — jak již nahoře Domin naznačil — není dosud u lipnic uspokojivě vyřešen.

Nutno však upozornit ještě na další souvislost: dr. J. H o l u b (BÚ) sbíral v letech 1946—1949 na Vršateci lipnici, kterou měl za přechodnou formu mezi *P. alpina* a *P. badensis* (!), která však byla determinována dr. V. J i r á s k e m jako *Poa Molinerii* B a l b., a zařazena jako novum do D o s t á l o v y Květeny ČSR (str. 1961) s mnohými lokalitami, mezi kterými je uveden také Vršatec (H o l u b in lit.).

Soudě podle popisu, má však *Poa Molinerii* B a l b. listy jen 1—2 mm široké a u jalových výběžků složené až svinuté, což je hlavním rozlišovacím znakem. Rostlina, kterou mně zaslal k srovnání dr. H o l u b má však listy zcela ploché a asi 3 mm široké.

Při nastávajícím monografickém zpracování rodu *Poa* pro Velkou květenu ČSR bude tedy nutno:

1. zhodnotit a příslušně zařadit nový druh *Poa crassipes* D o m i n a 2. kriticky přezkoušet hodnotu druhu *Poa Molinerii* B a l b. a jeho výskyt v ČSR, zejména ve spojitosti s *Poa crassipes* D o m i n z Vršatce.

II. *Poa pratensis* L. ssp. *eupratensis* H a y e k var. *corcontica* D o m i n var. n.

Mezi rostlinami, které jsem Dominovi zaslal k revisi, byla také *Poa pratensis*, kterou popsal Domin (současně s *Poa crassipes*) jako novou výše uvedenou varietu takto:

„Vaginis compressis varietatem *anceps* G a u d. revocat. Stirps humilior, monticole, caespites parvos laxos efformans vel e hrizomate subterraneo et saepius in terra decumbente culmos e basi arcuata ascendentes paucos vel sino singulos emmittente.“

Krkonoše východní — Pec pod Sněžkou: Modrý důl — na chodníku kolem boudy Studánka, 1200 m n. m., savorová rula, 10. 7. 1946, leg. J. Šourek, Pec p. S.

Položka je uložena v mém herbáři pod exs. no. 4809 a je označena jako standard výše uvedené nové variety. Pod týmž číslem je uložena také v herbáři Dominově.

Autorova adresa: Josef Šourek, Pec pod Sněžkou.

J. Š o u r e k:

Poa crassipes D o m i n sp. n.

Poa pratensis L. ssp. *eupratensis* H a y e k var. *corcontica* D o m i n var. n.

I. — Der Verfasser fand am 24. 5. 1949 am Vršatec (Kalk) in der westlichen Slowakei ein Rispengras, dass er als *Poa alpina* L. mit anderen kritischen Arten dem damals lebenden Univ. Prof. Dr. K. Domin im Jahre 1950 zur Revision übersandte. — Domin beschrieb diese Pflanze als *Poa crassipes* sp. n. in einer kurzen, für die Veröffentlichung stylisierten Vorarbeit und übergab die eigenhändige Abschrift dem Autor. Zur Veröffentlichung kam es jedoch nicht und Domin starb am 10. 6. 1953. — Der Autor betrachtet es als seine Pflicht, die Veröffentlichung nachträglich zu verwirklichen.

Im Zusammenhang damit bemerkt der Autor, dass in den Jahren 1946—1949 am Vršatec ein Rispengras gefunden wurde (Dr. J. Holub), welches Dr. V. Jirásek als *Poa Molinerii* B a l b. identifizierte und das als solches in die „Květena ČSR“ (pag. 1961) als neue Art für die ČSR eingereiht wurde. — Infolgedessen ist der Autor der Ansicht, dass man nun neuerlich und kritisch die Existenz von *Poa Molinerii* B a l b. in der ČSR, und zwar auch im Zusammenhang mit der neuen *Poa crassipes* D o m i n beurteilen muss.

Das Exsikkat von *Poa crassipes* D o m i n liegt im Herbar des Autors unter Exs. No. 5128 und ist als Standard zu betrachten.

II. Unter den kritischen Arten, die der Autor D o m i n zur Revision vorgelegt hat, war auch eine *Poa pratensis* L. ssp. *eupratensis* H a y e k, die D o m i n als var. *corcontica* var. n. beschrieben hat. Auch in diesem Falle handelt es sich um eine nachträgliche Veröffentlichung. — Das Exsikkat dieser Pflanze liegt auch als Standard im Herbar des Autors unter Exs. No. 4809.